

KONSTITUERINGENS KUNST

Om den politiske balance og proces i amtsrådene

Indlæg i jubilæumsskrift i anledning af amtsrådenes 150 år

Af amtsborgmester *Erling Tiedemann*, Vejle amtsråd

I menneskers liv er intet så stabilt som forandringen og intet som ensartet som forskelligheden.

Det spand af tid, der er gået siden 1841, har da også været vidne til amtsrådenes kultur som en størrelse i stadig udvikling, forskellig gennem tiderne og selvsagt ændret i takt med strukturerne.

Det blev anderledes, da amtmændene forsvandt som formænd og blev afløst af folkevalgte amtsborgmestre.

Det blev anderledes, da amterne ophørte med at være kommunale fællesskaber for sognekommunerne og fik købstædernes folk og deres traditioner repræsenteret i amtsrådene.

Og det var altid anderledes, når man sammenlignede fra amt til amt, eller når den ene politiske bevægelse afløste den anden som flertalsbærer, - for slet ikke at tale om, da det ene køn mistede monopolet på mandaterne.

Alligevel er der en kerne af politisk erfaringsgods, som det er relevant at drage frem - i respekt for de forudgående generationer af amtsrådsmedlemmer, som skabte kulturen og udkrystalliserede erfaringerne: "De elsked' ungt, de drømte langt, de så kun altfor kort, men frem af dem stod folket. Og dette folk er vort!" Sådan tænker måske nutidens amtsrådsmedlem, når blikket glider rundt på de gamle skilderier i mødelokalet, - og det er ingen forkert tanke.

Fortidens amtsrådsmedlemmer kæmpede med andre spørgsmål, men de var i den politiske smeltedigel som vi; og konstitueringens kunst lærte de. Nogle af dem, i hvert fald ...

EN GOD KONSTITUTION ER MEGET VÆRD

Konstituering og konstitution er ikke blot ord med samme rod og samme sproglige oprindelse. Mellem et amtsråds konstituering og dets konstitution i valgperioden er der en klar sammenhæng: en klog konstituering har ofte givet en sund konstitution og et funktionsdueligt amtsråd; en smal konstituering, der efterlod mange med følelsen af at være blevet snydt, har til gengæld ført til politisk svækkelse af rådet i mere end den pågældende periode.

Hvert nyt amtsråd er anderledes end de forrige. Nye medlemmer kommer ind og udfordrer traditionerne, så tingene ændres. Men nye medlemmer lærer også kunsten af de gamle og når til erkendelse af, at det ikke er alt, der er legalt, der også er legitimt - og ikke alt, der er legitimt, der også er legalt.

Amtsrådene har altid skullet konstituere sig, men interessefeltet er selvsagt blevet et andet efter 1970. Forskellen skyldes amtsborgmestervalget. Dermed er konstitueringen blevet mere præget af partipolitik end bestemt af personer og egenshensyn. Men det er stadig sådan, at andet end et amtsrådsmedlems politiske og menneskelige kvaliteter bestemmer vedkommendes karriere: nu er han eller hun måske medlem af et "forkert" parti; tidligere boede han bare et "forkert" sted ...

Har end tiderne ændret sig, så gælder det stadig, at ingen kender konstitueringens udfald, før solen er gået ned og protokollen underskrevet. Og nogle kom for sent i gang med forhandlingerne, fordi de følte sig for sikre. Andre forivrede sig og spildte deres muligheder, fordi de ville smede, før jernet var varmt. "Man skal sætte rusen, når og hvor fisken går," sagde min gamle borgmester.

KONSTITUERINGSÅFTALEN

De fleste konstitueringer bliver til gennem aftale. Men det er meget forskelligt, hvor meget (og hvor mange) man får på plads med det samme. Partiernes kutymer er ikke

ens: nogle har en fast partidisciplin; andre har ikke dét, der ligner, og blandt dem regnes kun de aftaler som bindende, som enhver personligt har givet håndslag på.

En god konstituering hviler på en sikker aftale, hvor flest muligt er med, og hvor mest muligt er lagt fast - herunder aftaler om, hvordan man i valgperioden skal forholde sig, hvis og hvis og hvis. Og hvis ...

En konstitueringsaftale er af politisk, ikke af juridisk natur. Men det er selvsagt både umoralsk og skandaliserende at bryde den.

Til gengæld er det svært at opstille entydige politisk/moralske regler for, hvem der kan aftale hvad med hvem. Med nogen styrke kan det dog hævdes, at konstitueringer, som er "mod naturen", sjældent holder mere end en enkelt periode. Vælgerne husker for godt, - og amtsrådsmedlemmerne gør jo også deres erfaringer:

Det forarger enhver - bemærk, man følger med
blandt almind'lige folk - og på højeste sted.

Så lyt til mit råd, hvad De end forbereder:

Behersk Dem, gå aldrig til yderligheder!

Molière: Tartuffe

En bred konstituering styrker til gengæld kreditten, og gennem årene er amtsrådene i stigende grad begyndt at konstituere sig "over midten". Naturligvis bliver dén valgt til amtsborgmester, som kan samle et flertal for det, - men samme flertal sætter sig ikke længere rutinemæssigt på alle poster som viceamtsborgmester eller udvalgsformand. Amtsrådene fungerer da også bedst, hvor flere grupper får lov at sætte sine bedste folk i arbejde.

AT EJ MAN SPILLE SKAL ...

At finde et flertal til et amtsborgmestervalg (eller -genvalg) kan af og til volde store problemer. Hvorfor mon jeg egentlig engang skrev følgende rim?

KONSTITUERINGEN

Når valget først er slut, så starter en komedie:
da falder tunge slag i folkestyrets smedie.
Med store hamre frem nu træder folkets mænd,
og smede vil i hast hver mester og hver svend.
Mens jernet ret er varmt, da er det bedste at smede,
så hastigt fyres op i en politisk hede,
thi hver en kandidat må gennem denne ild;
det gælder både mænd og hver en pigelil!

Ved valget blev der ej et flertal af de rene,
så ingen styre kan vort amt så helt alene.
De derfor søge må, om ikke de kan få
en anden gruppes hjælp og dermed flertal nå.
Først går man hen til dem, som var før valget venner;
man regner med, at snart i fryd det hele ender!
Men de har store krav og er ej let til fals;
de gerne danse vil, men ikke denne vals!
Så derfor kan du godt vor amtsborgmester blive,
men kun såfremt du vil os store poster give!
For fire udvalg skal der være formænd fem,
og klarer du det ej, så bli'r du storeslem!

Da må du liste hen og finde nogle andre,
og se, om disse krav du ikke kan forandre;
du spørger et parti, som står på fløjen ude,
om ikke de vil med på flertals stolte skude;
men de kun værre er og kræver mér og mér.
Til sidst er du kørt fast, du ingen udvej ser!

Da går du hen til dem, som nys var dine fjender;
I begge store er, og snart I sammen finder,
og dermed er det slut med andre gruppers magt;
nu må de blot forstå og derpå give agt,
at ej man spille skal borgmesteren på næsen,
thi hvis man klemmer ham, så er han ikke kræsen ...!

DET POLITISKE SPIL

Når konstitueringen er overstået, er kortene givet, og spillet kan begynde. Det enkelte amtsrådsmedlem kan gennemgå sine personlige kort, - men vil hurtigt opdage, at der skal mere til at spille end at have gode kort på hånden. Samt at det kan være svært at finde ud af, hvem man egentlig spiller sammen med.

Thi den politiske proces i amtsrådet er - i modsætning til, hvad mange nye medlemmer venter - ikke først og fremmest bestemt at partitilhørsforhold. Naturligvis er der her forskel på kutymerne i de forskellige partier, men for mange amtsrådsmedlemmer viser det sig hurtigt, at tilknytning til sektorudvalg, hjemegn og andet betyder mere end partibogstavet.

For de andre spillere ved kortbordet er det derfor ikke uinteressant at holde rede på, hvor den enkelte med- og modspiller er placeret; måske skulle man lægge et andet kort?

For det pågældende medlem selv er det imidlertid ikke altid lige let at finde en grimasse, der kan passe, og i virkeligheden kan man vel stort set måle et amtsrådsmedlems politiske styrke på vedkommendes evne til at jonglere med fem bolde på én gang og uden at tabe nogen, - det vil sige: til at være rimeligt loyal over for alle de forskellige hensyn uden dermed at tilsidesætte dét hensyn til helheden, som ved nærmere eftersyn er det eneste, vælgerne *officielt* har valgt én til. Jeg understreger ordet officielt, thi i virkelighedens verden er de uofficielle forpligtelser til at varetage en særlig interesse ofte dem, der vil blive lagt mere vægt på end hensynet til helheden. Den gamle talemåde om, at "her er kørebanen bred; her bor nok et amtsrådsmedlem", er vel ikke ganske grebet ud af luften!

Nu skal man - selvom helheden for tanken naturligvis fremstår som det overordnede - ikke heraf drage den fejlslutning, at sektorhensyn, d.v.s. hensyn til det forvaltningsområde, man som udvalgsmedlem har et særligt ansvar for, ikke skulle have en selvstændig berettigelse. I virkeligheden kan man ikke vælge mellem helhed og sektor, hvis valget skal forstås på den måde, at man skal foretrække det ene og se væk fra det andet. Helhed og sektor er komplementære begreber, og ingen af dem kan undværes.

Der er imidlertid en meget vigtig ting at tilføje: De stående udvalg skal varetage en sektorinteresse, men de ejer den ikke; de har ikke eneret på den. Sundhedsudvalget, for eksempel, skal varetage sygehusinteressen, men medlemmerne har ikke monopol på det;

de kan ikke sige til andre amtsrådsmedlemmer: det er vores område, det kommer ikke jer ved.

At der er medlemmer af et stående udvalg til at varetage en sektorinteresse, er nemlig ikke ensbetydende med, at alle andre amtsrådsmedlemmer så ikke har et lige så stort ansvar for denne sektor, og en lige så stor ret til at øve indflydelse på den.

Enhver forvaltning med respekt for sig selv føler det imidlertid som sin opgave snarest muligt efter nyvalg og konstituering af et nyt udvalg at få dettes medlemmer "sektorisere" i videst muligt omfang; det vil sige: få dem givet den rette forståelse af, at i dette udvalg er de vel ikke født, men det er dog her, de har hjemme, og derfra deres verden går; det gælder om at få dem lært de rigtige myter om Paradiset, Eva, æblet, slangen - og centralforvaltningen ...

Kunsten "at sende de folkevalgte i manegen" er lige så gammel som folkestyret og går i arv fra embedsmand til embedsmand. Og for at dette nu ikke skal blive misforstået som et ensidigt angreb på den udmærkede og dygtige embedsstand, vi normalt kan glæde os over i amterne, så lad mig tilføje, at embedsværket i reglen får god støtte af den til enhver tid værende udvalgsformand og en hærskare af institutionsledere, så den gode sæd ikke falder på stenet jord.

Mennesker er vi nemlig alle sammen, og vi er lette at friste, når det drejer sig om at antage, at dét, vi selv har at gøre med, er noget nær det vigtigste i denne verden. Er man kommet i socialudvalget får man derfor personligt hurtigt et noget andet syn på psykiatri, end man personligt ville have fået, hvis man tilfældigvis var kommet i sundhedsudvalget.

Kort fortalt: det er ikke det rene evangeliums klare lys, alt, hvad der bliver fortalt én i et udvalg.

Det er naturligvis heller ikke alt dét, som siges i økonomiudvalget, ja, jeg har endda hørt, - men det er nu vistnok fra en kommune, - at det heller ikke altid er rigtigt, hvad borgmesteren siger ...!

AMTSRÅDETS TROVÆRDIGHED

I samfundsdebatten opfattes politik og troværdighed ofte som nat og dag; det er med troværdigheden som med pengene: det er noget, man taler om; ikke noget, man har.

Det er der naturligvis forklaringer på: Troværdigheden i det politiske liv vokser ikke, når politikere klart går ind for mål, som de lige så klart savner midler til at realisere - og måske endda ikke ville realisere, hvis de mod forventning skulle komme i besiddelse af midlerne.

Og troværdigheden lider skade, hvis den hele sandhed aldrig kan konkurrere med den halve. Bevares, politikerne lyver sjældent i dette ords strengere forstand, men der er jo andre måder at undgå sandheden på.

Der er imidlertid ingen troværdighed at vinde ved at benægte dét, som enhver kan se, og man skal i hvert fald ikke have siddet længe som medlem af et amtsråd, før man ved, hvad troværdighed betyder.

Gensidig troværdighed mellem et amtsråds medlemmer og dets grupper indbyrdes på den ene side og på den anden side den troværdighed, som amtsrådet kan opnå i forhold til offentlighed og personale, er som forbundne kar.

Det er gennem kvaliteten af deres egen politiske proces, amtsrådsmedlemmerne opnår troværdighed og gennemslagskraft for deres synspunkter, og hvis en slingrende kurs får et amtsråd til at fremstå som en kasse med hvide mus, der er sluppet ud, vil det hurtigt komme til at knibe med respekten.

Skal dét undgås, er det væsentligt, at processen lægges sådan til rette, at alle, der har været med til at træffe en beslutning, er fuldt på det rene med dens rækkevidde; at de trufne beslutninger er holdbare, fordi de ikke har løse ender, der fører til sagernes genoptagelse med usikkerhed og frustration som resultat; at misforståelser undgås, fordi amtsrådets medlemmer og grupper holder hinanden så rimeligt informeret om egne mål, intentioner og initiativer, at usikkerhed og myter ikke opstår; at en beslutning er udformet sådan, at dens indhold og intentioner kan forstås og opleves af andre som konsistente, uanset om de er enige i beslutningens indhold eller ej; at en beslutning effektivt kommunikeres til både de direkte berørte og til offentlighed og personale i almindelighed på det rigtige tidspunkt og i den rigtige formulering. Og så videre.

FÆLLESSKAB OM OPGAVELØSNINGEN

Men væsentligst for den politiske balance og proces er det, at der hele tiden arbejdes for, at oplevelsen af fællesskab om opgaveløsningen fremmes hos amtsrådets medlemmer - uanset partifarve.

Det er ikke altid, man har brugt så fine ord om det, men nutidens fremhævelse af begrebet *konsensus* udtrykker meget godt, hvad også fortidens amtsrådsmedlemmer vidste. Hvis man som amtsrådsmedlem vil opnå resultater, og hvis man vil andet og mere her i verden end at komme i avisen og blive omtalt for sine forslag, så er konsensus-vejen anbefalelsesværdig. Den er langsom, måske; Jeriko's mure vælter jo ikke ved det første stød i partiprogrammet. Og man må ruste sig med megen tålmodighed, hvis man har ladet sig påvirke af den illusion, at tingene kun er sket, hvis de har været omtalt i medierne.

Vil man påvirke verdens gang, er det i virkeligheden væsentligere at få gennemført sine forslag end at få dem omtalt, og en realistisk analyse af vejen til andres tilslutning fører til, at man ofte vil undgå profilerende omtale. Summen af profilering i samfundet er mere eller mindre konstant, og ingen kan derfor profilere sig, uden at andre føler deres profil truet. Forslag, der stilles på en måde, som indbyder andre til med-profilering har derfor de største chancer i virkelighedens verden.

Thi man kan ikke være resultatsøgende, medmindre man også er kompromissøgende, og man skal jo ikke altid bebrejde andre, at de gør, hvad man selv ville have gjort, hvis man havde været dem.

Der er imidlertid forskel på diskussion og forhandling: diskussion er en successiv række af argumenter, der skal overbevise en modpart (eller andre); forhandling er en successiv række af gensidige indrømmelser, der gør en aftale mulig for begge parter.

Erfaringen siger, at de amtsråd, der vælger konsensus-proceduren, opnår resultater; de amtsråd, der vælger modpart-proceduren som deres almene kultur, spilder megen tid.

At vedligeholde en god konstitution i et amtsråd kræver til gengæld meget af både flertal og mindretal, - og helt almindelige observationer kan overføres på forholdet: Hvis man er i en magtposition, skal man vise afmagt; hvis man er i en afmagtsposition, skal man ikke demonstrere magt, for så knækker man halsen. Magt korrupperer som bekendt, men hvis man lader være med at demonstrere den, korrupperer den mindre ...

BAGLANDSPROBLEMER

Det må imidlertid ikke overses, at selv om man konkret enes om en beslutning, kan indholdet udmærket fortsat være politisk kontroversielt, fordi de politiske partier og bevægelser har forskellige overordnede mål.

Dette er det væsentligt at have in mente, da dagliglivets politiske aftaler ikke altid kan være så omfattende og udtømmende som en gennemarbejdet konstitueringsaftale. Naturligvis bør man altid få så meget klarlagt i en aftale som muligt, men det kan jo heller ikke nytte noget, at en aftale bliver så klar, at én af parterne ikke kan komme hjem til parti-baglandet med den.

Sagen er jo, at ordenes flertydighed muliggør aftaler, som aldrig ville kunne indgås, hvis de kun kunne forstås på én måde. Det er måske ikke nogen særlig søndagsskolebetragtning, men den er meget realistisk. Diplomati hedder det vist med et fint ord; man stiller sig jo heller ikke ved siden af en død sild med en kniv i hånden ...

DEN NØDVENDIGE LOYALITET

Intet forhold mellem mennesker kan bestå uden en vis loyalitet, og selv den bedste konstituering kan senere blive bragt i fare, hvis medlemmerne af et amtsråd er illoyale over for hinanden.

Regler om loyalitet kan ikke skrives ned, men man skaber dem ved sin adfærd. Og adfærd påvirker gensidigt.

Loyalitet har ikke alene at gøre med, hvordan man omtaler hinanden. Det drejer sig også om den grad af fortrolighed, man kan regne med. Den politiske proces kræver stor fortrolighed: uden fortrolighed, ingen åbenhed, - og udveksling af toldfrie tanker er et nødvendigt skridt på vejen mod skabelse af konsensus om en fælles beslutning.

Enhver, der påtager sig at deltage i en politiske beslutningsproces, er derfor nødt til at gå ind på det vilkår, at tankernes toldfrihed skal respekteres, indtil den ophæves. Og det bliver den i visse sammenhænge aldrig.

Det står ikke i grundloven, at man skal holde både vejret og munden, hvis man er med til at bygge et korthus, - men holder man ikke munden lukket, bliver man normalt ikke budt med næste gang. Og korthuset bliver måske aldrig bygget.

Den gensidige loyalitet i et amtsråd hviler imidlertid ikke blot på et pragmatisk hensyn til at opnå resultater. Den bygger demokratisk set også på noget dybere, - eller som min gamle borgmester engang sagde: "Du skal altid huske, at de andre også skal være her!"

Det gælder ikke mindst det eller de mindretal, der altid har været i amtsrådene. Styrelseslov, styrelsesvedtægt og forretningsorden har en række bestemmelser, der sigter på mindretallets beskyttelse og rettigheder. Der har af og til været tilløb til at ville ændre lovgivningen, så mindretalsrettighederne blev indskrænket til fordel for en "effektivisering af sagsbehandlingen", men mere besindige amtsrådsmedlemmer har altid protesteret mod dette - også selv om de selv sad mageligt i en flertalsgruppe.

Thi den minutiøse respekt for mindretallet er en del af forudsætningen for en sund politisk proces. Naturligvis vil der på dette som på andre områder uundgåeligt ske fejl og forsyndelser, men så må fejlene straks beklages og rettes.

FORMALIA

Læsning af gamle aviser og blade kan vise, at gode amtsråd, der konstituerede sig bredt og fornuftigt; som tilstræbte konsensus om beslutningerne, og hvis medlemmer og grupper behandlede hinanden med både loyalitet og respekt, - alligevel brændte fingrene og gik på grund.

Nogle gange kunne det naturligvis skyldes, at bagsiden af det gode samarbejds-klima manifesterede sig: Når der er et meget godt samarbejde, kan det måske knibe med at lytte til oppositionens vågne stemme (hvis der overhovedet er en opposition, som er vågen og kan udtrykke sig), og man ender med at tro, at man kan gå på vandet, og at alle ens beslutninger er fuldkomne og hensigtsmæssige.

Men i de fleste tilfælde skyldes grundstødningen, at man glemte *formalia*. Så gik en i øvrigt fornuftig beslutning i vasken, fordi gennemførelsen kom til at sidde fast i formaliteternes morads.

Sådanne tilfælde har fået nogen til fejlagtigt at betragte formalia som fjender. Det er omvendt: "Formalia" er en gavmild kvinde, der beskytter alle og belønner dem, der respekterer hende, - men hun er også en hævngherrig harpe, der vender tilbage igen og igen og slår én i nakken, hvis man ikke i tide har udvist denne respekt eller har undervurderet hendes betydning.

Og det bør jo ingensinde overses, at hvad der her i verden er lovligt eller ulovligt, i en vis udstrækning beror på, med hvilke ord man vælger at betegne den samme realitet ...

"KLUBBEN"

Til et amtsråd i god stand og konstitution hører udover alle de nævnte ting også noget, som er særdeles vigtigt: en fælles humor og et vist kammeratskab.

Når tidligere amtsrådsmedlemmer tænker tilbage på deres tid i amtsrådet, fortøner sejre og nederlag sig, - men det godmodige gensidige drilleri og hele det fællesskab, man bedst kan karakterisere med ordet "klubben", træder frem i erindringen.

Kan man det? Er det ikke udtryk for ualvorlighed og pjat? Politik handler om samfundets problemer, og de er jo virkelige! Er det til at acceptere, at politikerne sidder og ler ad det hele, når de er overladt til sig selv?

Jeg tror, man skal se i øjenene, at den megen humor, som udfoldes mellem de folkevalgte, ikke er udtryk for et manglende engagement; det er snarere en slags psykologisk selvbeskyttelse.

Og det er nok også meget sundt, for nok skal man tage sagerne alvorligt, men man skal ikke tage tingene tungt, thi i så fald kører man sig selv i sæk. Med humor kan man til gengæld få kørt mange læs i lade.

Og så må det jo ikke glemmes, at der bor *en lille fanden* i enhver folkevalgt, som af og til får os til at sige noget fanden i volds, - uden at der som regel er noget ondt i det.

MOTIVER OG MOD

Ingen kan engagere sig i politik uden at komme ud for nederlag og frustration, og ved sådanne lejligheder dukker uvægerligt spørgsmålet om ens motiver op til overfladen.

Hvorfor stiller folk op og lader sig vælge som medlemmer af et amtsråd? De er sikre på meget arbejde til dårlig betaling; de er sikre på megen kritik, - og hvis de ikke har fået det talt ordentlig igennem med dem derhjemme, er de også sikre på at få problemer på hjemmefronten: "Far, er du hjemme juleaften?"

Jeg har kendt mange folkevalgte, og min konklusion er, at deres motiver til at gå ind i politik er en ubestemmelig blanding af ambition og pligtfølelse. Hvis man alene tror, det er ambition, gør man de folkevalgte uret; hvis man alene tilskriver pligtfølelsen deres engagement, er man naiv. Hvordan motiverne nærmere hænger sammen, ved jeg ikke; derfor kalder jeg blandingen ubestemmelig.

Men hvad der altid har fyldt mig med respekt og beundring, har været, når et amtsrådsmedlem "havde fået nok" i én eller anden forbindelse. Vedkommende var nået til et punkt, hvor han måtte sige: hertil og ikke længere! De kan lade være at stille mig op, og de kan lade være at genvælge mig, men her står jeg for noget, som jeg ikke vil svigte.

Så manifesterer det sig, *at vi mennesker er født for andet end os selv*, og at billedet af politikeren som én, der *kun* tænker på sit genvalg, er falsk.

Danske amtsrådsmedlemmer har altid følt en langt større forpligtelse i forhold til deres hverv, end medierne sædvanligvis forudsætter hos politikere.

Derfor har amtsrådene også kunnet følge med i udviklingen. De har indset nødvendigheden af de stadige paradigmeskift, og de har haft det tilstrækkelige mod til at gennemføre dem.

Noah havde ret i at bygge en ark, - men glem ikke, at det var først bagefter, man vidste, at det var ham, der havde ret. Mens han byggede arken, grinte man ad ham. Man sagde måske endda, at arken var overflødig og burde nedlægges ...

Under sådanne omstændigheder kræver det mod og mandshjerte at bygge videre.

Til gengæld er der også en belønning til politisk mod; den består ikke bare i andres respekt; mod er også forudsætningen for at skabe resultater, der ændrer verden og sikrer de egentlige værdier:

At turde - det er prisen for et skridt frem. Alle betydelige landvindinger er mere eller mindre belønningen for at have vovet pelsen. Den franske revolution kom ikke, fordi Montesquieu havde en forudelse om den; ikke fordi Diderot holdt brandtaler om den; ikke fordi Beaumarchais varslede dens indtog; ikke fordi Condorcet beregnede dens virkninger; ej heller fordi Arouet forberedte den, eller fordi Rousseau var langt inde i dens tankegang. Revolutionen kom, *fordi Danton - turde ...*

Victor Hugo: Les Misérables